

TAMME LEHT

Tartu Tamme
Gümnaasium
märts 2023

Toimetused

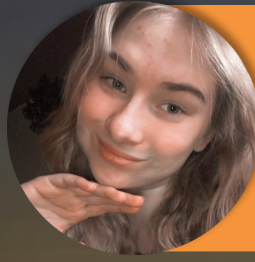
Küljendaja ja
toimetaja

Aune Altmäe

Küljendaja ja
toimetaja

Rebeka Kind

Toimetaja

Kristi Kasemaa

Toimetaja

Kärt Utsu

Toimetaja

Karl Peegel

Toimetaja

Alice Tšekanova

Toimetaja

Ingrid Janter

Toimetaja

Siim Savik

Toimetaja

Angelika Alliksaar

Toimetaja

Maarja Paidre

Toimetaja

Tanmar Zingfeld

Toimetaja

Airiin Pentsa

KUTT, KUS MU AUTO ON?

Tanmar Zingfeld

Elame ajal, mil noortel on kombeks teha autotujhiload esimesel võimalusel ehk 15–17aastane nooruk saab sõita piiratud juhtimisõigusega. Alates 18 aasta vanuselt saab teha juhiloa ning sellest tulenevalt on paljudel gümnasistidel juba juhtimisõigus ja ka enda isiklik auto. Ilmselt ei jäta õpilased võimalust autoga koolis käia kasutamata. Mida rohkem on aeg edasi läinud, seda kiiremini teevad noored endale load.

Küsimus seisneb aga selles, **kas meil on kooli territooriumil piisavalt parkimiskohti**. Õppides ise Tartu Tamme gümnaasiumis ja sealhulgas omades autot, millega iga päev koolis käin, oskan väita, et paraku pargib suur osa juhte tee äärde või leiutab endale täiesti uue parkimiskoha. Kohti on tegelikult palju ja mingit uuringut ju tehtud pole, kas kõik autod kuuluvad meie kooli õpilastele/õpetajatele. Murekoht tekib siis, kui õpilaste pärast ei saa parkida mõni õpetaja, kellel peaks töökoha pärast ka parklakoht garanteeritud olema (see võiks oluline olla eriti neile, kes ühel päeval käivad mitmes koolis). Me oleme üks vähestest Tartu gümnaasiumitest, kellel on enda isiklik parkla, näiteks Poska õpilased peavad parkimise eest tasuma, kuna nende kool on kesklinnas. Arvan, et oskame tasuta parkimiskohti väärtustada ja kõik Tamme

gümnaasiumi liikmed, kes soovivad koolis viibimise ajaks autot parkida, saavad ka seda teha.

Kuid kas õpilased peaksid mõtlema roheliselt ja sügisel/kevadest liiklema vähem autoga? Sise-põlemismootori väljalaskest väljub mitmeid gaase, kuid kõige rohkem mõõdetakse CO₂ heitmeid, s.t meie autod on keskkonda saastavad masinad ja nendele oleks hea aeg-ajalt alternatiiv leida. Liiga suur autode hulk linnas ei ole kahjulik ainult loodusele, vaid ka inimese tervisele. Paljud väljaanded on kirjutanud, et ühistransport säästab keskkonda, sest see vähendab autode hulka liikluses. Õpilased on paratamatult läinud tänapäevaste võimalustega mugavaks ja ei mõtle sellele. Üks hea alternatiiv on Tartus rattaringlus, mida saab kasutada äpiga, tasudes teatud summa. Kindlasti ei saa autoga töö/koolis käimist ette heita inimestele, kes elavad linnast väljas või sihtpunktist lihtsalt väga kaugel. Suunata saaks ehk rahvast, kes elab sihtpunktile lähedal, kuid sellegipoolest käivad koolis autoga. Ju peab jätkama selgitusega, kui palju parem oleks jalgratta või mõne muu alternatiiviga kooli saabuda.

INTERVJU DIREKTOR AIN TÕNISSONIGA

Kas kasutate ise isiklikku autot või ühistransporti?

Ühistransporti ei kasuta, talvisel ajal liigun autoga või jala. Kevadel ja sügisel rattaga.

Mida Teie arvate sellest, et õpilased käivad autoga koolis?

Ühest küljest ei välista seda, kellel on vaja sõita autoga, siis on see täiesti okei. Õpilane ei eristu teistest täiskasvanutest. On ka aspekte, mis mulle muidugi ei meeldi, näiteks vahetunni ajal mujal söömas käimine, sest see toob tavaliselt kaasa hilinemise tundi. Teine asi on see, et üks noored inimesed mõnikord tahavad, et auto teeks rohkem häält. Tahetakse näidata, et auto on olemas. Autosid kiputakse ka parkima sellises kohas, kus

parkida ei tohiks ehk kõnniteede peal. Sool ja raskus kõnniteedel ei ole hea. Autod peaksid parkima seal, kus on parkimiskohad.

Kas Teie arust on meie koolil piisavalt parkimiskohti? Kui ei ole, siis kuidas lahendada seda probleemi?

Meil on piisavalt palju jalgratta parkimiskohti. Ma arvan, et meil on Tartu gümnaasiumite mõttes kõige rohkem parkimiskohti. Meil on ka ümbruskonnas tasuta parkimine. Mulle tundub, et võrreldes teiste koolidega on meil päris hea parkimise situatsioon. Samuti pole me piiranud parkimist õpilastele. Tulevikus võib see olla vajalik, kui olukord läheb halvemaks.

Kas on tekkinud rohkem probleeme/muresid, et õpilased sõidavad autodega? Milliseid?

Sai juba varasemalt mainitud, et probleeme ikka aeg-ajalt on. Eks ikka mõnikord pargitakse invakohale, mis ei ole hea. Peame hoidma seda üldiselt kokkulepitud hea tava mõtet. Hästi on kujunenud rollerite ja mootorrataste parkimine kõnnitee ühe otsa peal. Nad ei jää inimestele ette ja ei takista liikumist. See on minu arust hästi, sest see ei võta ruumi ära.

Kas kõigile õpetajatele, kes soovivad parkida, jagub kohti?

Sellega on keeruline. Täiskasvanute gümnaasiumi õpetajatele võib see veel keerulisem olla, sest nende tunnid algavad hiljem kui meie omad ja selleks ajaks on juba kõik kohad kinni. Teisest küljest on meie situatsioon väga palju parem. Kindlasti ei hakka me parkimiskohti juurde tegema.

Ettepanek! Meie mõtleme rohkem õpilaste vaatest, aga õpetajad soovivad ka autoga kooli tulla ja nende parkimiskohad on mingis mõttes tähtsamad. Kas kool on mõelnud õpetajate kohti nummerdada või kuidagi muud moodi märgistada? Õpetajad, kes käivad autodega kooli, et

neil oleks tagatud parkimiskoht. Parkimiskoha jagamine? Mõni õpetaja ei käi iga päev koolis või lihtsalt mingid kindlad kohad hoopis märgistada õpetajatele.

Praegu veel ei tooks seda välja. Tulevikus võib see olla vajalik sellepärast, et õpetajate vajaduste tagamine on tähtsam kui õpilaste oma, aga peame ka õpilastega arvestama. Kindlalt ei sooviks ma, et oleks koolijuhile eraldi kuldne koht, kuhu tohib ainult direktor parkida.

Kui mugav on jõuda õpilasel Tamme Gümnaasiumisse?

Mulle tundub, et bussid liiguvad päris hästi. Milles ma näen probleemi, on see, kui mõne tunni esimesed minutid lähevad kaotsi. Kindlasti me ei saa ka koolipäeva hiljem alustada. Keskmisi vahetunde ei saa teha lühemaks sellepärast, et siis ei saa kõik söönuks ja koolipäeva lõppu ei taha viia hilisemaks. Meie tunniplaan on nii perfektelt paika pandud, oleme arvestanud sellega, et õpilased jõuaksid pärast koolipäeva ka trenni.

NOORED JA MEEDIA: ARTIKLID VÕIKSID OLLA KÄTTESAADAVAMAD

Angelika Alliksaar ja Maarja Paidre

Tänapäeval täidab suure osa meie elust meedia. Meedia alla kuulub mitte ainult ajakirjandus, vaid näiteks ka sotsiaalmeedia. See pakub meile meelelahutust, kuid kõige olulisem ülesanne on hoida maailmas toimuvaga kursis. Otsustasimegi uurida, kuidas täpsemalt Tamme noored meediat tarvivad ja mis neile kõige rohkem huvi pakub. Kõik vastused on saadud meie koostatud küsimustikust.

Pidevalt heidetakse noortele ette ekraanidesse naelutatud silmi. Uurisime lähemalt, milliseid sotsiaalmeediakanaleid noored ekraanidelt jälgivad. Noored kasutavad peamiselt Instagrami, popu-

laarsed on ka Facebook ning Snapchat. Väga palju mainiti ka TikTok, mis mõni aasta tagasi oleks ilmselt Youtube'ile alla jäänud, kuid täna see nii enam pole. Teiste rakenduste kõrval oli mitmeid kordi mainitud ka BeReal ning Reddit.

Kas kõik need sotsiaalmeediakanalid, mida noored jälgivad, on aga nende endi arvates piisavalt usaldusväärsed maailmas toimuva kohta informatsiooni saamiseks?

Pooled vastanutest peavad sotsiaalmeediat piisavalt usaldusväärseks, pooled aga jälgitavat meediat nii palju ei usalda.

Meie noored ei jälgi siiski ainult sotsiaalmeediat, vaid heidavad pilgu ka teleekraanile. Kõige populaarsemad telekanalid on kindel kolmik: ETV, Kanal2 ja TV3. Vastustest nägime, et valikuid, mida vaadata, on palju: vaadatakse mõnda head sarja või filmi, avardatakse silmaringi uudiste või mõne ajakirjandusliku telemagasiniga ja mõni huvitub spordiudistest. Samas tuli välja, et üpriski suur osa õpilastest ei vaatagi telekat.

Paljud jälgivad ja võtavad eeskuju ka erinevatest *influencer*'itest ehk suunamudijatest. Sagedamini toodi välja Brigitte Susanne Hunti ja Andrei Zevakinit. On ka noori, kes ei jälgi ühtegi suunamudijat.

Oleme rääkinud siin peamiselt meelelahutusest, aga oluline on jälgida ka seda, mis sotsiaalmeediast väljaspool toimub. Natuke üle poole noortest

arvab, et on maailmas toimuvaga hästi kursis, kuid teine pool arvab, et teadmisi jääb väheks.

Kuidas tagatakse maailmas toimuvaga kaasas käimine? Enamik noori loeb või vaatab uudiseid. On ka neid, kes ise uudiseid ei loe, vaid kuulevad neid oma lähedastelt. Õnneks suur osa noori ei usu igat asja, mida neile ette söödetakse, seega enda arvates nad valeinfo küüsi väga tihti ei jää.

Kindlasti on nii mõnelegi jäänud mulje, et ajalehed ja ajakirjandus on ainult vanemate inimeste teema, küsisime, mis tõmbaks noori rohkem ajakirjandust lugema. Noori kõnetavad huvitavad teemad, eriti just positiivsemad ja neid endit puudutavad. Uudisele õhutab klikkima ka ligitõmbav pealkiri ja kergem sõnastus. Oleks tore, kui saaks päriselt ka uudist lugeda, seega vajalik on võimaldada noor-tele tasuta ligipääs artiklitele.

ASTA ALGUS ON HUMANITAARIDE AEG

Kärt Utsu ja Ingrid Janter

Kirjanduspäeval, 30. jaanuaril sõitsid kirjandushuvilised Tamme gümnaasiumi õpilased ja eesti keele ja kirjanduse õpetajad Tallinnasse A. H. Tammsaare muuseumisse, kus parasjagu toimus romaani "Kõrboja peremees" näitus. "Tõe ja õiguse" filmi režissöör Tanel Toom oli grupile giidiks – ta rääkis Tammsaare elust linnakorteris ja hiljem jutustas üldiselt filmindusest ning filmi "Tõde ja õigus" loomisest.

Toom ei teadnud keskkoolis, mis temast saab. Kui kooliõde soovitas talle minna ülikooli filmindust õppima, siis ta ei teadnudki, et selline võimalus olemas on. Aga ta teadis, et see on talle – ja nii oligi, näiteks tema "Pihtimus" võitis 2010. aastal välismaise filmi kategoorias tudengifilmide Oscari. Kui ta õppis Inglismaal, siis luges ta teost "Tõde ja õigus" ja otsustas sealt välja nüansid, mis tundusid talle kõige olulisemad. Režissöör peab tegema valiku, mõtlema, kuidas filmikeeles lugu edasi anda.

Ta otsustas viia fookuse Andrese loole – kui tegelasi on palju, ei mahu kõik juba niigi võrdlemisi pika filmi sisse ära. Toom tõdes, et ka hirmsaid ja

ebameeldivaid kohti ei tohiks eirata, kuigi lugedes võivad väga tähtsad, aga õudsed hetked kahe silma vahele jääda. Ta leidis need üles ning andis seeläbi loo edasi võimalikult tõetruult, vältimata tabusid.

Milline on kirjanduse roll tänapäeval? Ajal, kus suur osa meelelahutusest tuleb ekraanidelt lihtsasti mõistetavate videoklippidena, on raamatute lugemine liialt keskendumist nõudev tegevus. Nii on aga just rohkem põhjust oma aju treenida ja proovile panna. Iga raamat ei pea olema igav ja sisaldama tänapäeva elust kaugeid teemasid, kuigi inimeste psühholoogia jääb sarnaseks ja peabki oskama tuua paralleele, ridade vahelt lugema. Vabal ajal võib lugeda žanreid, mis endale kõige rohkem huvi pakuvad.

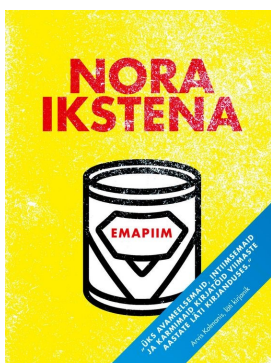

Näiteks kui inimene vaatab palju krimisarju või fantaasiafilme, on tal kergem samast žanrist raamatutest huvi tunda. Esialgu võib see tunduda justkui lisatöö, kuid tegelikult teeb see muud mõtlemist nõudvad ülesanded palju lihtsamaks, sest arenevad oskused panna oma mõtteid paremini sõnadesse ja tuua näiteks eksamil kirjandis näiteid, mis seostuvad tänapäeva eluga, samuti on arenenum fantaasiavõime, mis tuleb loometegevuse juures kasuks. Ka suhtlemine on

kergem, kui inimene oskab huvitavalt rääkida ja ei jää jutu keskel otsima õiget sõna või valima selle asemel ingliskeelse. Ei ole halb, kui inimene oskab inglise keelt hästi ja loeb ingliskeelseid raamatuid, sest igas keeles on midagi, mida teistes keeltes polegi võimalik kergesti sõnadesse panna. Iga keel on ilus ja mitmekesine mõttemaailm on hea! Kui aga emakeeles rääkimine muutub keeruliseks, siis tegele sellega, et säiliks tasakaal oma ja muu vahel.

Matt Haig **“Kesköö raamatukogu”**: tegu on mõtlemapaneva ja üllatavalt naljaka ilukirjandusliku teosega, kus peategelasel on võimalus vaadata tagasi oma elatud elule. Teglane Nora saab harukordse võimaluse näha, milline oleks ta elu olnud teisi valikuid tehes. Raamatut on võimalik lugeda nii inglise kui ka eesti keeles. Meie arvates iga noor peaks peaks vähemalt korra raamatu läbi lugema.

Nora Ikstena **“Emapiim”**: läti naiskirjaniku kirjutatud raamat räägib Nõukogude Liidu tsensuuri ja keeldude mõjust erinevatele põlvkondadele. Raamatu peategelasteks on ema, tütar ja ema ema ehk vanaema. Kõigil neil olid erinevad raskused Nõukogude ajal elamisega ning neid probleeme võib näha ka tänapäeva ühiskonnas. Kuigi raamat võib olla mõnele lugejale vastuoluline, on see hea materjal lõpueksamil kirjandi kirjutamiseks.

“Emapiim” on olnud mõnele klassile kohustuslik lugemine. Kohustuslik kirjandus võrdub vahel peas juba millegagi, mis ei meeldi. Küsisime oma toimetuses, mis teosed, mida on hinde pärast pidanud lugema, on jäänud positiivselt meelde. Kohe meenusid (kas siis on hiljuti loetud või ongi lemmikute hulgas): Margaret Atwood “Teenijanna lugu”, Oscar Wilde “Dorian Gray portree”, Prosper Mérimée “Carmen”, Jaan Tangsoo “Hanejaht”, Albert Kivikas “Nimed marmortahvilil”, Silvia Rannamaa “Kadri”, Katrin Reimus “Haldjatants”, Margus Karu “Nullpunkt”.

Elagu lõunamaa ja Võru murre

Võru murre on regionaalkeel, mis levib peamiselt Võrumaal. Aastal 2011 kõneles võro kiilt 74 000 inimest, hetkel on see number kindlasti väiksem. Mõned Tamme gümnaasiumi õpilased ja õpetajad saavad Võru murdest aru või koguni räägivad seda. Et panna proovile oma arusaam Võru murdest, saate lugeda Parksepa Keskkooli viienda klassi õpilase kirjutatud lugu taipikkusest tänapäevases võtmes.

Emakeelepäevast loe <https://fennougria.ee/sundmus/emakeelepaev/>

Taipu peät kah olõma

Oll' kätte jõudnu õdak. Nigu alati, lätt esä õdaku arvutihe. Nii ka seo kõrd. Esa tahtsõ minnä internetti, a millegi pärast tä arvas, et internetti ei olõ. Sõs kutsõ esä minno ja pallõl, et ma kaenu, kas saa arvutihe interneti tagasi panda. Ega ma kah algusõn es tiä, kuis säänest asja peät tegemä. A ull' kah es taha vällä nätä. Mõtli, et ku ma nüüd ütle esäle, et ma ei mõista, sõs tä nakkas hädäldämä, et

mis ma sääl koolin käü, ku miskit ei mõista. Kõgõ inne ma arvsi, et keäki on arvuti küllest netipulga är' võtnu. Ma pandsõ netipulga tagasi, a internetti õks es olõ'. Mõtlimi esäga, mis om vallalõ. Äkki avasti, et arvutihe om vaja panda interneti parool, et tulõs internett. Ma pandsõ parooli sisse ja nigu nipsti oll' internett olõman.

ÕPPIMINE ON PARANENUD TÄNU TRENNI TEGEMISELE

Artur Kütt

Kulturism on spordiala, mille eesmärk on keha esteetiliselt vormida ja lihastoonust suurendada. Selle saavutamiseks kasutatakse regulaarset jõutreeningut, toitumise optimeerimist ning keha rasvaprotsendi vähendamist. Kulturismi võistlejad hindavad keha esteetilist väljanägemist, sealhulgas lihasmassi, lihasdefiniitsiooni, proportsioone ja sümmeetriat.

Kulturismi ajalugu ulatub tagasi vanasse Kreekasse, kus sportlastele meeldis lihaseid näidata, kuid kaasaegne kulturism sai alguse 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses Euroopas ja Põhja-Ameerikas. Esimesed kulturismi võistlused toimusid 1901. aastal.

Kulturismi kohta on levinud mitmeid müüte. Üks levinumaid on see, et kulturistid on suured, tohutult tugevad ja kõik kannavad steroididega täidetud keha. Nii võib ka olla, aga ei pruugi, sest kulturismi võistlejad peavad järgima rangeid toitumis- ja treeningrežiime ning steroidide kasutamine on ebaseaduslik ning võib põhjustada terviseprobleeme.

Kulturismi võistlused on tavaliselt kohalikul, riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil. Mõned olulisemad võistlused on Arnold Classic, Mr. Olympia ja Arnold Schwarzeneggeri Classic Europe. Need võistlused toovad kokku kulturismi tippu kuuluvad sportlased üle kogu maailma ning neil on

suur rahvusvaheline jälgimine. Mina alustasin sellega, et leidsin treeneri, kes mind juhendas ning oli abiks treening- ja toitumiskavade tegemisel. Kõige raskem oli iga päev süüa kava järgi, kui ma nägin, kuidas teised söövad magusat ning toite, mis mulle endale väga meeldivad. Minu jaoks kõige lihtsam osa oli trennis käimine, sest see mulle meeldis ning pigem ootasingi aega, millal järgmisel päeval uuesti minna. Motivatsiooni sain oma sõpradelt, kellega koos ma treenin. Kõige suuremaks takistuseks sai jalavigastus, mille ma sain selle kooliaasta alguses (oktoobris) ning sellepärast ma ei võistle sel aastal.

Minu õppimine on paranenud tänu trenni tegemisele, sest peale trenni võtab pea kohe palju paremini uut informatsiooni vastu ning see on suur pluss selle kõige juures.

Kuidas alustada?

Seadke eesmärgid: mõelge, miks soovite kultuurismiga alustada ja millised on teie eesmärgid. Kas soovite suurendada lihasmassi, parandada keha definitsiooni, tõsta jõudlust või midagi muud? Pärast eesmärkide seadmist saate keskenduda konkreetsetele treeningutele ja toitumiskavadele.

Tutvuge treeninguga: enne treenimise alustamist peaksite uurima erinevaid treeningmeetodeid, et leida sobivaim. See hõlmab jõutreeningut, kardiotreeningut ja venitusharjutusi. Samuti võiksite tutvuda erinevate treeningkavadega ja koostada endale sobiva treeningplaani.

Toitumise optimeerimine: kulturismis on toitumine väga oluline. Peate tagama piisava kalorie ja valkude tarbimise, et saavutada oma eesmärgid. Samuti peaksite vältima ebatervislike toite ja eelistama toite, mis sisaldavad palju valke, süsivesikuid ja tervislikke rasvu.

Alustage treenimist: kui olete treeningkava ja toitumiskava koostanud. Alustage aeglaselt ja suurendage treeningkoormust järk-järgult. On oluline, et te ei koormaks keha liiga palju ja annate kehale piisavalt aega taastumiseks.

Jälgige oma edusamme: tehke regulaarselt mõõtmisi, et näha, kuidas teie treening ja toitumine mõjutavad teie keha. See aitab teil oma eesmärgi saavutada ja teie treeningu tõhusust hinnata, aitab motivatsiooni hoida.

Kulturismiga alustamisel on oluline mõista, et tulemused ei pruugi tulla üleöö. Tuleb olla kannatlik ja järgida treening- ja toitumiskava, et saavutada soovitud tulemusi.

SPORDIPSÜHHOLOOG KRISTEL KIENSI NÕUANDED

Simona Saaliste ja Kretel Kurs

UPT raames viisid Simona Saaliste ja Kretel Kurs läbi intervjuu spordipsühholoog Kristel Kiensiga. Igapäevaselt töötab Kiens spordipsühholoogi konsultandina Audentese Spordigümnaasiumis. Seal töötab ta õppursportlastega vaimsete oskuste arendamise suunal ning teeb koostööd kooli juhtkonnaga, treenerite ja õpetajatega, et teha spordigümnaasiumi noorte terviklikku arengut paremini toetavaks. Palju teeb ka koostööd erinevate alaliitudega, proovides koos nendega teha spordisüsteemi paremaks, mis jällegi aitaksid paremini toetada sportlaste terviklikku arengut.

Tõime intervjuust välja 10 olulisemat punkti:

- Mida parem on füüsiline konditsioon, seda paremini saab inimene hakkama vaimsete raskustega
- Lühiajaline mugavus ei toeta pikaajalist rahulolu
- Sea eesmärgi, mis on konkreetne ja tehtav!
- Treeningutel on hea, kui on treeningkaaslast, kes sind motiveerivad
- Ära võrdle ennast spordis teistega - igaühel on erinevad kogemused ja taust
- Enesekindlus pole tunne, mida on vaja, et julgelt tegutseda, vaid loomulik asi, mis tuleb kaasa, kui keskenduda julgetele tegudele
- Tagasilöögid on arengu normaalne osa, mitte ükski areng ei lähe sirgjooneliselt
- Päeviku pidamine on hea viis ennast analüüsida!
- Treenimine on hea väljalülitaja, sest treenides ei saa tegeleda oma pingete ja stressiga
- Päevas peaks liikuma kindlasti rohkem kui 60 min

II MAAILMASÕDA PAKUB ENDISELT UURIMISAINEST

Mattias Kivastik

11. kultuuriklassi õpilane Mattias Kivastik analüüsis kaht ajalooraamatut, lehes avaldame John Kelly teose arvustuse ja katkendi Mark Solonini teose „Katastroofi anatoomia“ arvustusest.

John Kelly „Stalini päästmine. Roosevelt, Churchill ja Stalin: liitlaste võidu hind Euroopas“ (Rahva Raamat, 2022) on kõige uuem raamat liitlasriikide (Suurbritannia, Ameerika Ühendriigid ja NSVL) riikidevahelise diplomaatia kohta ning samuti käsitleb raamat Nõukogude-Saksa sõda. Raamatut on kirjutatud riikide juhtide ja diplomaatide enda silmade läbi ning algab Saksamaa pealetungist NSVL-ile ja lõppeb Saksa vägede purustamisega.

Stalin, Timošenko ja Žukov arutasid, kas on tegu valehäirega või tuleb anda käsk sõjaväele panna end valmis. Stalin tegi otsuse ning andis välja üldkäsu nr 1, mis hoiatas Nõukogude vägesid ehk punaarmeed üllatusrännaku eest ja andis loa tulistada Nõukogude territooriumile sisenenud Saksa vägesid. Saksamaa tungis NSVLi. Kui alguses polnud Stalin kindel oma positsioonis, siis järgnevate lahingute käigus leidis ta, et olukord on parem, kui esialgu tundus. Lisandusid ka USA ja Suurbritannia, kes samuti olid Saksamaa vaenlased ning olid nõus abistama NSVLi sõjavarustusega.

Algas pikaajaline koostöö lääneriikide ja NSVLi vahel. Samuti algasid diplomaatilised kohtumised ja kirjavahetus Churchilli ja Roosevelti vahel. Raamatus on mõlemad peategelasteks ning palju sündmusi esitatakse nende silmade läbi või nende alluvate kaudu. Pärast lahinguid Moskva all, mis peatasid Saksa vägede edasitungi NSVLi, said liitlased alustada punaarmee varustamist.

Lääneliitlased plaanisid aidata NSVLi ka otsese abiga. Juba 1942. aasta alguses hakati tegema plaane rünnakuks teljeriikide – Saksamaa, Itaalia, Jaapani

ja nende liitlaste – vastu. Oli aga palju erinevaid kohti ja eri arvamusi sellest, kuhu saaksid Lääne väed maabuda. Roosevelt soovis Euroopasse Ameerika Ühendriikide vägesid saata Gymnasti operatsioonis, Churchill ja Harry Hopkins, Roosevelti nõunik, toetasid Põhja-Aafrika ründamist, kuid Ameerika Ühendriikide mereväeringkonnad, eesotsas Ernest King, toetasid Vaiksele ookeanile keskenduvat strateegiat Jaapani vastu. Marshalli memorandum kohaselt tehti plaanid saata Ameerika ja Briti väed Euroopasse 1943. aastaks.

Rünnak Euroopasse lükati siiski edasi 1944. aastale. Selle asemel kiideti heaks sõjakäik Põhja-Aafrikasse 1942. aasta novembriks. Samal ajal jätkusid lahingud NSVLi territooriumi üle. Nõukogude liidrid polnud muidugi rahul sellega, et dessant Euroopasse lükati edasi, ning esitasid lääneliitlastele oma kaebused. NSVLi juhtide rahustamiseks otsustasid Briti väed tungisid Dieppe'i, rünnak oli halvasti läbi mõeldud ning kukkus läbi. Tagasi tulid vähem kui 3000 meest 6000 mehest. Minu arvates illustreerib see juhtum hästi liitlaste suhtumist üksteisse. Läänes anti palju lubadusi, mida ei saadud täide viia, kuna nad soovisid vähendada oma inimkaotusi. Nad aga saatsid jätkuvalt varustust NSVLi-le, et aidata võidelda ühise vaenlase vastu.

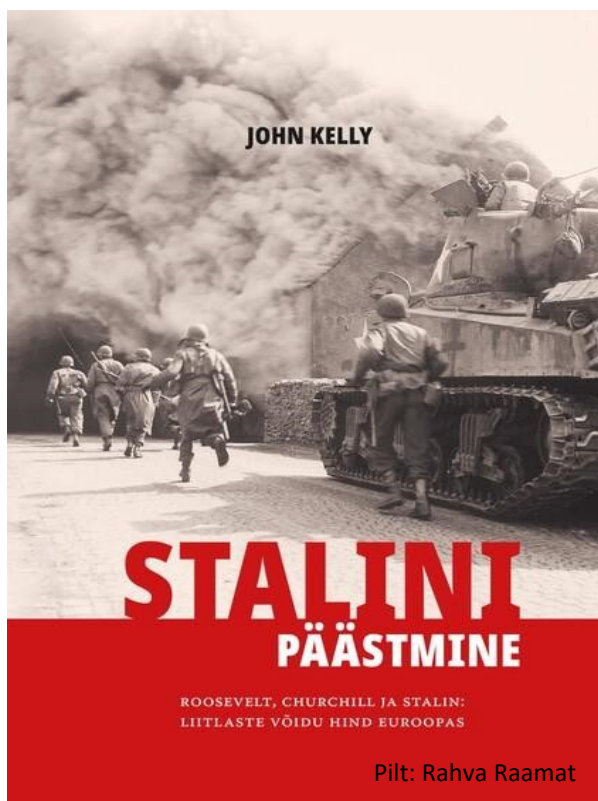
Alates kaotustest Stalingradi lahingus pöördus sõjaõnn Saksamaa vastu. Selle järel tekkisid ka esimesed tõsised pinged liitlaste vahel, suureks mureks olid sõjajärgsed piirid, Poola küsimus ja Jaapani vägede ründamine (näiteks Põhja-Hiinas). Nende probleemidega tegelemiseks kutsuti kokku Teherani ja Jalta konverentsid ning peeti mitmeid väiksemaid kohtumisi. Konverentsides ja kohtumistes kajastuvad erinevate juhtide isiksused ja strateegiad, mida diplomaadid kasutasid, et tagada oma riigi huvide täitumist.

Sõja lõpu poole oli Roosevelti tervis veel kehvem, mis tekitas probleeme Ameerika huvide kaitsmisel. Kõiki neid sündmusi, probleeme ja vestlusi kirjeldatakse raamatus kaasahaaravalt ning tekitab tunde, nagu lugeja viibiks ise sündmuste toimumispaigas.

Raamat on uus, 2020. aastal kirjutatud. Selles on kasutatud palju ajalooallikaid. Iga peatüki jaoks on olemas loetelu kasutatud allikatest ning viidete osa on 30 lehekülge pikk. Mõnes peatükis on viidatud 10 korda, ühes on näiteks viiteid 56. Palju on viidatud erinevatele allikatele. Räägitakse ka väiksematest konverentsidest ja liitlastevahelistest kohtumistest, mida teised teosed on vähem käsitlenud.

Soovitaksin raamatut kindlasti ajaloo huvilistele. John Kelly suudab raamatuga anda hea ülevaate suhetest liitlaste vahel, samuti Churchilli ja Roosevelti isiklikest suhetest, ning samal ajal sõjalistest kaalutlustest ja olukorrast ida- ja läänerindel. Raamatut on hea lugeda, isegi kui pole otsest huvi ajaloost vastu.

Churchilli ja Roosevelti kirjavahetustest ja kohtumistest on põnev lugeda. Stalini käitumist diplomaatilistel kohtumistel, NSVLi kindralitega ja enda nõuandjatega on samuti huvipakkuvalt käsitletud.

Minu arvates on „Stalini päästmine. Roosevelt, Churchill ja Stalin: liitlaste võidu hind Euroopas“ hea teos, sest erinevalt traditsioonilistest ajalookäsitlustest on autori lähenemine ilukirjanduslikum.

Mark Solonin „Katastroofi anatoomia“

(Grenader Kirjastus, 2009)

22. juunil 1941 algas Saksamaa sissetung Nõukogude Liidu aladele. See oli laiaulatuslik sissetung terve Saksamaa-NSVL suure piiri ulatuses. Lahingud Smolenski, Minski, Kiievi all ja teistes piirkondades tõid kaasa miljonite punaarmee laste vangilangemise Saksa vägede kätte või surma laiaulatuslikul lahingualal. Saksa vägede pealetung peatati alles talvel 1941. aasta lõpus Moskva lähistel. Samal ajal algas Leningradi piiramine (Leningradi blokaad), mis kestis veel aastaid ning kus surid paljud nälga. Kuidas sai punaarmee ehk Nõukogude sõjaväel nii halvasti minna, kui neil oli mitu aastat valmistuda selleks sõjaks?

Vene ajaloolane Mark Solonin kajastas seda probleemi oma raamatus „Katastroofi anatoomia“. Ta polnud rahul ametliku Venemaa seisukohaga ja riiki toetava ajaloolaste ühisarvamusega punaarmee nõrkusest ja juhatuse teadmatusest algavast sõjast. Ta otsustas ise küsimust uurida, kasutades varem avalikustamata dokumente Venemaa arhiividest. Solonin tegi sellel eesmärgil põhjaliku ülevaate punaarmee varustuse kvantiteedist ja kvaliteedist ehk uuris palju oli ja mis tasemel oli nende sõjavarustus. Lisaks uuris ta sõjaväe juhatuse käitumist esimestel kriitilistel sõjapäevadel. Solonin oli ka huvitatud Nõukogude juhatuse andmetest Saksamaa sõjalisest valmidusest ja ka NSVL-i võimalikest sõjaplaanidest Saksamaa vastu.

ESSEE: SÕNAD – LOOVAD JA HÄVITAVAD

Säde Reet Posti

Rahvas – see ongi sõnade jõu allikas. Mõtted ja laused võivad koosneda maailma kõige paremini kokku seatud sõnadest, kuid kui puudub kuulajas-kond, kes sõnu kuulaks, keda sõnad inspireeriks ja mõjutaks, puudub neil tähendus. See lihtne asjaolu annab tohutu eelise juba tuntud ja teatud nimedele, seni veel tundmatute ja platvormita inimeste ees. Mõjuka poliitiku või muidu tähtsa inimese sõnad on tihtipeale suuremate tagajärgede, mõjutustega, juba lihtsalt sellepärast, et tal on neid, kes teda kuulavad ja teavad.

Samad sõnad eri inimeste poolt öelduna avaldavad seepärast rahvale erisugust mõju. Enamasti vähetuntud või tundmatute inimeste laiemale publikule suunatud ütlemsed jäävad täiesti märkamata või siis lihtsalt nende tuttavate ringi. Vahel suudavad sellised inimesed oma imeliselt hästi komponeeritud sõnadega sellest barjäärist siiski läbi murda ning jõuavad suuremate rahvahulkade ette. Eikellestki saab tänu tema sõnadele keegi. Keegi, kellel on võimalus oma sõnadega teha muutusi. Ta saavutab teatava võimu, mis aga ei pea tähendama otsest kontrolli kellegi üle, nagu võib olla mõnel diktaatoril, see on austus ja usaldus kellegi ja tema mõtete vastu.

“Suure võimuga kaasneb suur vastutus” – nüüd on värskel mõjuisikul lisaks võimule ka vastutus. Lisaks sõnadele, mille eesmärk on mõjutada, muuta ja inspireerida, on sama tulemusega ka sõnad, mis on avalikult, kuid mitte tingimata just selle eesmärgiga öeldud. Mõjukad inimesed peavad arvestama sellega, et neil on järgijaid, kes võtavad nende sõna kullana. Nad peavad olema hoolsamad sõnade valikuga, et mitte tekitada arusaamatusi ega väärarvamusi selle osas, mida nad öelda soovivad. Väikesed vead võivad kasvada suurteks vigadeks ning need omakorda võltsuudisteks, mis võivad juba rohkem kurja teha. Sõnad – kellegi teise poolt

öelduna või siis tema enda ebaõnnestunud sõnavõtuna – võivad olla ka positsiooniga inimese allakäiguks. Sõnade abil tõustakse tippu ja ka langeatakse tagasi alla.

Kui on oskus sõnu seada nii, et neid jäädakse kuulama (või siis piisavalt raha, et maksta kellelegi teisele selle tegemiseks), ja publik, kes mõtteid kuulab, on sõnadel võim inimeste hoiakuid ja käitumist luua ning mõjutada. See, kas kasutada võimu ära üllatel eesmärkidel või kuritarvitada, jääb iga inimese otsustada. Vaadates maailma liidreid, kellel on või on olnud võim, mida nad on kuritarvitanud, on nad (jättes kõrvale mõned erandid) saavutatud rahva usalduse suurepäraselt sõnastatud ja lubadusi täis sõnavõttude kaudu. Ning samamoodi, sõnade abil, õigustavad need juhid oma tegusid ja annavad uusi lubadusi. Kõikide sõdade alustajaks on kellegi mõjuvõimsa isiku sõnad. Olgu see siis otseselt käsk kallaletungiks või kaudselt, andes õigustuse või põhjuse ründamiseks.

Sõnadel on suur võim, seda ei saa eitada. Eriti suur võim on sõnadel, mis on mõjuvõimsate inimeste öeldud, millel on kuulajaid, uskujaid. Sõnade abil saab inimesi kontrollida, inspireerida, sundida, mõjutada, muuta – see nimekiri on lõputu. Peab lihtsalt oskama sõnu õigesti kasutada nii, et need jõuaks inimesteni.

Pilt: Gerty Punane

